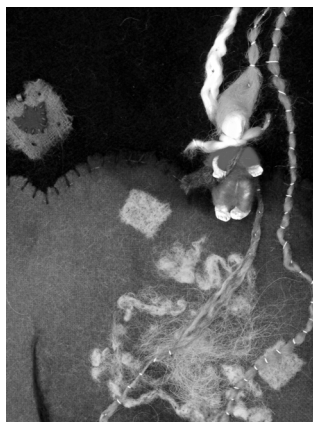

MARKÓ BÉLA

EZ IS KELL AZ AUTONÓMIÁHOZ

A mikor annak idején az RMDSZ megalakult, egy rövid ideig ez volt az egyetlen romániai magyar szervezet, és nemcsak politikai szövetségként, hanem civil szervezetként is működött tulajdonképpen. Hiszen a Ceaușescu-diktatúrában önálló közösségi életre nem volt lehetőségük a magyaroknak – a románoknak sem nagyon –, mindent a pártállam irányított. (Az olyan felülről létrehozott kirakat-szervezeteket, mint a nevében is szörnyszülött Magyar Nemzetiségű Román Dolgozók Országos Tanácsát nyilvánvalóan nem kell számításba venni.) Az RMDSZ megalakításakor gyakorlatilag semmiféle politikai tapasztalatunk nem volt, de egyikünk-másikunk hál'istennek jól ismerte a két világháború közti szellemi életet. A hetvenes-nyolcvanas években én magam is elolvastam a Trianon utáni időkből sok mindent, memoárokat, dokumentumokat, folyóiratokat, amihez csak hozzá lehetett jutni. Máig úgy vélem, tanulni lehet és kell abból a korból.

Míg politikailag eleink nem voltak igazán eredményesek, többek közt azért sem, mert nem tudták egységbe fogni a magyar választókat, addig irodalomban és művészetben, általában a szellemi életben jelentős teljesítményt nyújtottak, sőt az értelmiség társadalomszervező munkája is rendkívül eredményes volt. Példaként a szövetkezeti mozgalmat említhetném, amelyről egyébként mostanában kevés szó esik, sajnos. Nos személyes tapasztalat nélkül, de mégis fontos történelmi tudással a hátunk mö-

**...a civil társadalomra,
egyesületekre,
társaságokra,
alapítványokra oda kell
figyelni,
meg kell hallgatni,
és támogatni is kell
őket folyamatosan, de
beleszólni az életükbe
nem szabad.**

gött, úgy vélem, életbevágó döntés volt 1989 végén, hogy egységes politikai képviseletre van szüksége a magyar közösségnek, és ezzel egyidejűleg viszont megkezdjük egy sokszínű civil társadalom fölépítését. Azért fogalmazok többes szám első személyben, mert kezdetben, mi tagadás, mi is „felülről” hoztuk létre az új szakmai és civil szervezeteket, többek közt a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségét, vagy alakítottuk újra a régieket, mint például az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet. Természetes volt akkor, hogy nem elég spontán kezdeményezésre várni, fel kell gyorsítani ezt a közösségszervező folyamatot, aztán nagyon hamar el is kell engedni a létrejött civil szervezetek kezét, hiszen nem az a dolguk, hogy a politika szolgálóleányai legyenek. Kivéve az RMDSZ máig tartó felelősségét, hogy a civil társadalomra, egyesületekre, társaságokra, alapítványokra oda kell figyelni, meg kell hallgatni, és támogatni is kell őket folyamatosan, de beleszólni az életükbe nem szabad. Mindez szépen hangzik természetesen, de a valóságban nagy-nagy önmegtartóztatásra van szüksége a politikának, hogy ezek az elvek érvényesüljenek.

Hány meg hány civil szervezet születésénél bábáskodtam én is. Csak az alapítványokat sorolom, azokat sem mind: Aranka György Alapítvány, Bernády György Alapítvány, Communitas Alapítvány, Iskola Alapítvány, Janovics Jenő Alapítvány, Kós Károly Akadémia Alapítvány. Van olyan, amelynek nincs már köze az RMDSZ-hez, mások meg ma is szorosan együttműködnek a szövetséggel. Azt hiszem, nem is igazán érzékeljük mostanában, hogy milyen hosszú utat tett meg 1989 óta az erdélyi magyar társadalom a civil építkezésben, és hogy olyan artikulált közösséget hoztunk létre, amely képes egyrészt a politikai szolidaritásra, másrészt a különböző civil szervezetek segítségével önálló életet tud élni. Állítom, a plurális civil erő legalább olyan fontos, mint a politikai egység. Egyikről sem szabad lemondani. Sokszor gondolok mostanában szorongva arra, hogy hol ide, hol oda próbálunk integrálódni, csak azt nem vesszük észre, hogy a legnagyobb esélyünk az önállóság, csakis így tudunk elérhető jövőt építeni magunknak itt Erdélyben.

1995 novemberében Takács Csabával, az RMDSZ ügyvezető elnökével együtt Cristoph Pan professzor, a FUEN akkori elnöke meghívására néhány napig Dél-Tirolban voltunk, azzal a céllal, hogy ott a helyszínen, a különböző közigazgatási, oktatási, kulturális intézményekben tanulmányozzuk az autonómia működését. Sziklaóriások őrzik Dél-Tirolt, a települések egy része is csupa sziklára épült. Máig nem felejttem, egy ilyen hegyi faluban a polgármester elmondta nekünk, hogy azon a kétezer lakosú településen több mint kétszáz egyesület és alapítvány működik, a nőgyellettől a vadásztársaságig vagy olvasókörig minden megtalálható. Igen, ez is az autonómiához tartozik. Vannak hatáskörök, amelyeket másoktól kell megszereznünk, nekünk például Bukaresttől, de olyan jogok is vannak, amelyekkel máris rendelkezünk, csak élni kell velük. A civil társadalmat nem lehet egyszer s mindenkorra felépíteni, a civil társadalom: maga az építkezés.

Kollégáimmal rég terveztük, de végül csak néhány évvel ezelőtt hoztuk létre a Kós Károly Akadémia Alapítványt, és máris azt kell látnom, egy ilyen alapítvány új ablakot nyithat kifelé is. Hiszen ez az RMDSZ politikai alapítványa tulajdonképpen, sajátos kapocs a civil gondolkodás és konzultáció meg a politikai érdekérvényesítés között. Kós Károly nevét viseli, mert az erdélyi magyar önállóság legmarkánsabb hirdetője mindenképpen a *Kiáltó Szó* szerzője. Akadémiának neveztük az alapítványt, nem nagyozásból, hanem mert tanult és tanított

folyamatosan Kós Károly is, tanulniuk és tanítaniuk kell az erdélyi magyar politikusoknak is, utánpótlást kell nevelniük. Ablak tehát befelé is, nem csak kifelé. Viszont Brüsszelig is ellátni innen tényleg: tagja a Kós Károly Akadémia az Európai Néppárt alapítványának, a Wilfried Martens Centernek, és ez arra is lehetőség, hogy részt vegyünk abban a szakmai munkában, ami ma talán a legfontosabb Európában is, de itt Erdélyben számunkra nem most kezdődik, ugyanis kezdettől fogva arra a kérdésre próbálunk válaszolni: hogyan lehet egyszerre politikai entitásként és plurális értékközösségként is létezni. Más szóval: az Európai Unió politikai egységére szükség van, de ugyanúgy szükség van a civil sokszínűségeire is. Etnikailag, regionálisan, kulturálisan. Lám, nem is különbözik olyan nagyon a mi itthoni dilemmánk attól, amivel Brüsszel is küszködik.

